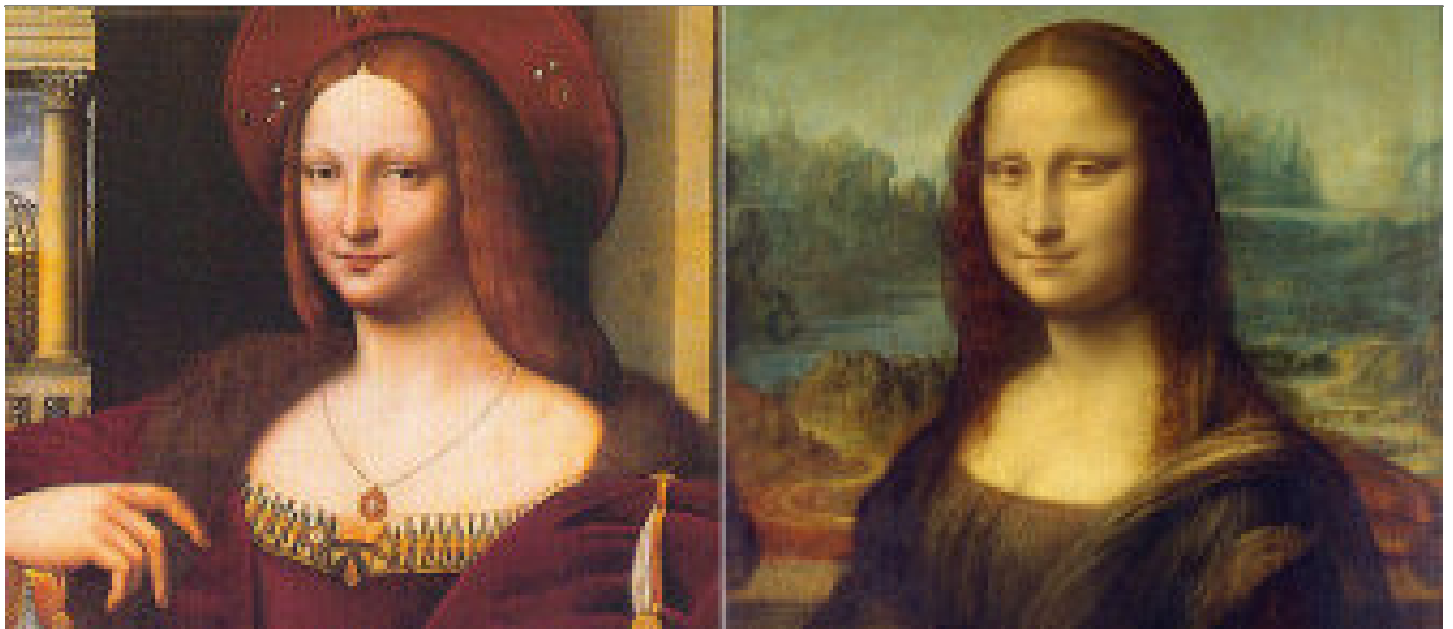

La Gioconda és Isabel?

Autor: Josep Lluís Eras

Data de publicació: 09-08-2016

En Josep Lluís Eras fa una valoració a EL PUNT/AVUI de la 3a Universitat Nova Història, a Montblanc, i en resalta els estudis a l'entorn d'En Lleonard i del fet que la Mona Lisa pugui ser Isabel d'Aragó

Durant segles, els catalans han estat expandits per la Mediterrània, a Sicília, Nàpols i Sardenya. En tots aquests territoris s'hi ha guerregjat però també s'hi ha negociat, conviscut, construït palaus... És possible, doncs, que en la història actual hi hagi tants pocs rastres d'aquesta prolongada presència?

Aquesta és la pregunta que es fan els membres de l'Institut Nova Història (INH) i la base sobre la qual parteixen els debats de la Universitat Nova Història, la tercera edició de la qual es va celebrar la setmana passada a Montblanc. Es tracta de desmuntar o, si més no, qüestionar relats del passat que, amb diverses motivacions, es considera que han estat amagats o tergiversats. I en aquest cas, es fa referència directament al poder de l'Estat espanyol d'haver creat una imatge històrica pròpia en què la presència catalana ha estat bandejada o silenciada. "Resulta que tots els grans navegants de la península són extremenys", exemplifica Jordi Bilbeny, impulsor de l'INH.

Bilbeny va ser qui uns anys enrere va aixecar la llebre de la revisió històrica amb la tesi de la catalanitat de Cristòfor Colom. Precisament l'empremta catalana de la descoberta d'Amèrica també ha estat present en aquesta edició de la Universitat, però moltes de les ponències han anat a eixamplar, per exemple, la hipòtesi d'un origen vinculat a llinatges catalans de l'artista Leonardo da Vinci.

En els darrers temps Bilbeny i altres estudiosos han treballat aquest àmbit, des de les relacions familiars fins al fet que l'escut familiar dels Da Vinci el formin tres pals de la senyera, com sovint es representava en època de la Corona d'Aragó. Ara, però, s'ha aprofundit en aquesta premissa analitzant al detall, per exemple, el conegut quadre de la Mona Lisa.

Així, a la hipòtesi s'hi han afegit arguments que porten a identificar Isabel d'Aragó i Sforza, duquessa de Milà, com la

model que Da Vinci, també pintor de la cort del duc de Milà durant 11 anys, va emprar per crear la Gioconda. La historiadora de l'art Maike Vogt-Lüerssen va ser una de les primeres investigadores que va palesar les semblances de la Mona Lisa amb el retrat d'Isabel de Nàpols pintat per Raffaello Sanzio. Però encara s'ha anat més lluny.

Diversos autors identifiquen els cims que apareixen al fons del quadre de Leonardo com Montserrat, una opinió que referma l'alpinista i guia de muntanya Joan Cassola. L'investigador Albert Fortuny fa un pas més i situa el pont que Da Vinci va plasmar a la part inferior dreta del seu quadre com el pont de Castellvell i el Vilar (Bages) sobre el riu Llobregat. Per reforçar el seu plantejament, Fortuny fa l'exercici de fotografiar les vistes des del castell del municipi, del segle X, per aconseguir una panoràmica amb el pont i, al fons, les muntanyes de Montserrat, talment com en el fons de l'obra. I a l'altre costat del quadre, a l'alçada de l'espatlla de la Gioconda, en diagonal al pont, hi identifica un meandre que forma el riu Llobregat a la zona.

Els treballs de l'escriptor i historiador José Luis Espejo també han estat presents a les jornades de la Universitat celebrades a Montblanc. Espejo ha estudiat amb profunditat la flora que apareix als quadres pintats per Leonardo i conclou amb el protagonisme que hi té la planta coneguda com l'orella d'ós o la Ramonda myconi. És una espècie representativa de Catalunya i de Montserrat perquè és endèmica. Sols es troba a Catalunya, Aragó, Andorra i Catalunya del Nord.

Si els artistes reflecteixen els paisatges propis a les seves obres, quina és la conclusió? “Hi ha molts plantejaments que tenen coherència”, afirma Josep Andreu, alcalde de Montblanc i amfitrió de la Universitat. I en aquest sentit, Bilbeny insisteix que les aportacions que s'han fet no es plantegen com a conclusions sinó com a elements de reflexió que, sumats, sí que poden capgirar determinades certeses.

Per això, la Universitat, a banda de continuar incidint en línies de treball que ja mantenia, ha encetat durant les jornades nous camins d'investigació. Ha estat el mateix Bilbeny qui ha llançat la pregunta: “El Bosco, era català?”

Insistents i criticats

L'INH malda en el seu objectiu, plasmat en una taula rodona: ‘Recuperar el passat per guanyar el futur’. I ho fan aliens a qui els veu com uns abduïts per teories de la conspiració o com uns separatistes que manipulen. En la seva columna a El Punt Avui, Andreu Mas deia: “Com que els catalans encara tenim allò que en diuen la mentalitat de l'esclau [...], ens és més fàcil catalogar Bilbeny entre els conspiranoics que no pas acceptar que té raó, perquè aporta proves de la seva teoria i perquè l'han avalada alguns historiadors estrangers”.

Josep Lluís Eras

Article publicat a El Punt / Avui el 8 d'agost del 2016